

VEEKAITSE JA -MAJANDUS

Vesi on hädavajalik inimeste, loomade ja taimede eluks ning majanduse jaoks. Veekaitse ja veemajandus ulatub üle riigipiiride. ELi veepoliitika raamdirektiiviga loodi õigusraamistik ELis puhta vee kaitsmiseks ja taastamiseks ning selle pikaajalise säästva kasutuse tagamiseks. Seda täiendavad konkreetsemad õigusaktid, nagu joogi- või suplusveedirektiiv, üleujutuste direktiiv ja merestrateegia raamdirektiiv, samuti rahvusvahelised lepingud.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artiklid 191–193.

ÜLDINE TAUST

Vesi ei ole kaup, vaid avalik hüve ja piiratud ressurss, mida tuleb kaitsta ja säästvalt kasutada, seda nii kvaliteedi kui ka kvantiteedi mõttes. Sellele avaldavad siiski survet paljud eri kasutusalaal mitmes sektoris, nagu põllumajandus, turism, transport ja energeetika. Aastal 2012 käivitas komisjon [Euroopa veevarude kaitsmise kava](#) – pikaajalise strateegia, mille eesmärk on tagada kvaliteetse vee kättesaadavus piisavates kogustes kõikideks õiguspärasteks kasutusviisideks, rakendades paremini ELi praegust veepoliitikat, integreerides veepoliitika eesmärgid muudesse poliitikavaldkondadesse ning kõrvaldades praeguse raamistiku lüngad. Kavas on ette nähtud, et liikmesriigid kehtestavad veevarvestuse ja veetõhususe eesmärgid ning töötatakse välja ELi vee korduskasutuse normid.

SAAVUTUSED

ELi poliitikaga on loodud kaks peamist õigusraamistikku meie mage- ja mereveevarude kaitsmiseks ja majandamiseks ökosüsteemil põhineva tervikliku lähenemisviisi alusel – veepoliitika raamdirektiiv ja merestrateegia raamdirektiiv.

A. Veepoliitika raamdirektiiv ja seda toetavad konkreetsemad veealased direktiivid

ELi [veepoliitika raamdirektiiviga](#) on loodud raamistik maismaa pinnavee, üleminekuvee, rannikuvete ja põhjavee kaitseks. Selle eesmärk on hoida ära ja vähendada reostust, edendada säästvat veekasutust, kaitsta ja parandada veekeskkonda ning leevendada üleujutuste ja põua mõju. Üldine eesmärk on kõigi vete hea keskkonnaseisundi saavutamine. Seetõttu palutakse liikmesriikidel koostada looduslike geograafiliste vesikondade alusel niinimetatud vesikonna majandamiskavad ning konkreetsemad meetmeprogrammid püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Veepoliitika raamdirektiivi toetavad sihipärasemad direktiivid, s.o põhjavee direktiiv, joogiveedirektiiv ja suplusveedirektiiv, nitraadidirektiiv, asulareovee puhastamise direktiiv, keskkonnakvaliteedi standardite direktiiv ja üleujutuste direktiiv.

Direktiivis, mis käsitleb [põhjavee](#) kaitset reostuse ja seisundi halvenemise eest, sätestatakse konkreetsed kriteeriumid põhjavee hea keemilise seisundi hindamiseks, oluliste ja püsivate kasvatendentside kindlakstegemiseks ning tendentsi pöördumise punktide kindlaksmääramiseks. Kõigi saasteainete künnisväärtuse kehtestavad liikmesriigid, v.a nitraatide ja pestitsiidide puhul, mille piirmäärad kehtestatakse konkreetsete ELi õigusaktidega.

[Joogiveedirektiivis](#) määratakse kindlaks olmevee kvaliteedi põhistandardid. Selles nõutakse, et liikmesriigid kontrolliks korrapäraselt olmevee kvaliteeti, kasutades proovivõtukohta meetodit. Liikmesriigid võivad kehtestada oma territooriumil vajalikke lisanõudeid tingimusel, et selle tulemusena järgitakse kõrgemaid standardeid. Direktiivis nõutakse ka tarbijate regulaarset teavitamist. Lisaks tuleb iga kolme aasta tagant anda komisjonile aru joogivee kvaliteedi kohta. Reageeringuna Euroopa kodanikualgatusele „Right2Water“ avaldas komisjon 1. veebruaril 2018 [ettepaneku](#) 20 aasta vanune direktiiv läbi vaadata. Läbivaadatud direktiiviga ajakohastatakse kehtivaid ohutusstandardeid ja parandatakse juurdepääsu puhtale joogiveele vastavalt Maailma Terviseorganisatsiooni viimatistele soovitustele. Lisaks suurendatakse sellega joogivee kvaliteedi ja tarnete läbipaistvust tarbijate jaoks, aidates kraanivee suhtes usalduse suurendamise kaudu vähendada plastpudelite arvu. Kogu ELis läbi viidav riskipõhine vee ohutuse hindamine peaks aitama kindlaks teha võimalikud riskid veeallikatele ja tegeleda nendega juba jaotustasandil.

[Suplusveedirektiivi](#) eesmärk on rahvatervise ja keskkonnakaitse parandamine, kehtestades suplusvee seiret ja klassifitseerimist (neli kategooriat) käsitlevad sätted ja teavitades neist üldsust. Suplushooajal peavad liikmesriigid võtma igas supluskohas kord kuus suplusvee proove ja hindama vähemalt kahe konkreetse bakteri kontsentratsiooni. Nad peavad teavitama üldsust suplusvee profiilide kaudu, mis sisaldavad näiteks teavet suplusvee kvaliteeti mõjutava reostuse liigi ja allikate kohta. Olemas on standardsümbol üldsuse teavitamiseks suplusvee klassifikatsioonist ja mis tahes suplemiskeelust. Komisjon ja Euroopa Keskkonnaamet (EEA) avaldavad igal aastal kokkuvõtliku aruande suplusvee kvaliteedi kohta.

[Keskkonnakvaliteedi standardite direktiiviga](#) kehtestati 33 ELi tasandil veekeskkonnale või selle kaudu olulist ohtu põhjustava prioriteetse aine ja kaheksa muu saasteaine piirkontsentratsioonid pinnavees. Läbivaatamise käigus lisati olemasolevasse nimistusse 12 uut ainet ja kohustati komisjoni koostama lisanimekirja ainetest, mille kohta kogutakse kõigis liikmesriikides seireandmeid (jälgimisnimekiri) prioriteetsete ainete nimistu edaspidiste läbivaatamiste toetamiseks.

[Asulareovee puhastamise direktiivi](#) eesmärk on kaitsta keskkonda asulareovee ja tööstusreovee ärajuhtimisest tuleneva kahju eest. Direktiivis sätestatakse miinimumstandardid ja tähtajad asulareovee kogumiseks, puhastamiseks ja ärajuhtimiseks, kehtestatakse reoveesetete kõrvaldamise kontrollid ning nõutakse reoveesete merrelaskmise järkjärgulist lõpetamist.

Arutluse all on uued eeskirjad veenappuse vastu võitlemiseks, hõlbustades puhastatud reovee taaskasutamist põllumajandusmaa niisutamiseks.

[Nitraadidirektiivi](#) eesmärk on kaitsta veekogusid põllumajandusest tuleneva nitraadireostuse eest. Seda täiendava määrusega nõutakse, et liikmesriigid esitaksid iga nelja aasta järel komisjonile aruande, mis sisaldab üksikasjalikku teavet heade põllumajandustavade, määratud nitraaditundlike alade ja veeseire kohta ning tegevusprogrammide kokkuvõtteid. Nii direktiivi kui ka määruse eesmärk on kaitsta joogivett ja hoida ära kahju, mida põhjustab eutrofeerumine.

ELi [üleujutuste direktiivi](#) eesmärk on vähendada ja ohjata üleujutustest põhjustatud riske inimestele, keskkonnale, taristule ja varale. Direktiivi kohaselt peavad liikmesriigid viima läbi esialgsed hindamised, et määrata kindlaks ohustatud vesikonnad ja nendega seotud rannikualad, ning seejärel koostama üleujutusrisi kaardid ja üleujutusrisi maandamise kavad, milles keskendutakse ennetusele, kaitsele ja valmisolekule. Kõik need ülesanded tuleb täita kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga ja selles sätestatud vesikonna majandamiskavadega.

B. ELi ranniku- ja merepoliitika

[Merestrateegia raamdirektiiv](#) on ELi integreeritud merenduspoliitika keskkonnasammas, mis loodi eesmärgiga edendada ELi meremajanduse kestlikku arengut, kaitstes samal ajal paremini liidu merekeskkonda. Merestrateegia raamdirektiivi eesmärk on saavutada aastaks 2020 ELi mereakvatooriumi hea keskkonnaseisund, jätkata mereakvatooriumi kaitset ja säilitamist ning hoida ära selle seisundi edasine halvenemine. Direktiiviga määratakse piirkondlike merekonventsioonidega sätestatud geograafilistes piirides kindlaks Euroopa merepiirkonnad (Läänemeri, Atlandi ookeani kirdeosa, Vahemeri ja Must meri) ja allpiirkonnad. Hea keskkonnaseisundi saavutamiseks 2020. aastaks peavad liikmesriigid töötama oma mereakvatooriumi jaoks välja ökosüsteemipõhised strateegiad, mis tuleb iga kuue aasta järel läbi vaadata. Soovitus [rannikualade integreeritud majandamise](#) kohta määratakse lisaks kindlaks rannikualade aruka planeerimise ja majandamise põhimõtted, mida liikmesriigid peavad arvesse võtma.

Tanker Erika naftareostuse katastroof 1999. aastal ajendas ELi tugevdama oma rolli meresõiduohutuse ja merereostuse valdkonnas ning selle tulemusel loodi [Euroopa Meresõiduohutuse Amet \(EMSA\)](#), mis vastutab muu hulgas laevade põhjustatud reostuse vältimise ja tõrje ning nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud merereostustõrje eest. Direktiivi, mis käsitleb [laevade põhjustatud merereostust](#) ning karistuste kehtestamist rikkumiste eest, ning selle [ajakohastamise](#) eesmärk on tagada, et merre lastava reostuse süüdlastele määratakse tõhusad ja hoiatavad karistused, mis võivad olla kriminaal- või halduskaristused. Saasteainete laevadelt merre heitmine loetakse kuriteoks, kui seda tehakse tahtlikult või kui see toimub ettevaatamatuse või tõsise hooletuse tõttu ning toob kaasa vee kvaliteedi märgatava halvenemise.

C. Rahvusvahelised kokkulepped piirkondlike veekogude kohta

Mereakvatooriumide kaitset Euroopas reguleerivad neli rahvusvahelist koostööstruktuuri, niinimetatud piirkondlikku merekonventsiooni ühiste veepiirkondadega liikmesriikide ja naaberriikide vahel: 1992. aasta konventsioon

OSPAR (põhineb varasematel Oslo ja Pariisi konventsioonidel) Kirde-Atlandi kohta, 1992. aasta Helsinki konventsioon (HELCOM) Läänemere piirkonna kohta, 1995. aasta Barcelona konventsioon (UNEP-MAP) Vahemere kohta ning 1992. aasta Bukaresti konventsioon Musta mere kohta. ELi jõgesid kaitsevad 1996. aasta Doonau kaitse konventsioon ja 2009. aasta Reini saastekaitse konventsioon. Piirkondadevahelise mereakvatooriumidele või vesikondadele keskendunud keskkonnaalase koostöö tulemusel on koostatud mitu ELi makropiirkondlikku strateegiat: 2009. aasta Läänemere piirkonna strateegia (ELi esimene makropiirkonna jaoks koostatud terviklik strateegia), Doonau piirkonna strateegia (2011) ning Aadria ja Joonia mere piirkonna strateegia (2014).

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Kõigi aegade esimese Euroopa kodanikualgatusega „Right2Water“ nõuti, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid tagaksid, et kõik kodanikud saavad kasutada õigust veele ja kanalisatsioonile, et veevarustuse ja veevarude majandamise suhtes ei kohaldata siseturu eeskirju ning et veeteenused jäetakse liberaliseerimismeetmetest välja. [Reageeringuna eelmainitud Euroopa kodanikualgatusele](#) palus parlament suure häälteenamusega, et komisjon esitaks seadusandliku ettepaneku, millega rakendatakse ÜRO tunnustatud inimõigust veele ja kanalisatsioonile, ning asjakohasel juhul vaataks läbi veepoliitika raamdirektiivi, et tunnustada üldist juurdepääsu ja inimõigust veele.

Rõhutades vajalikku üleminekut ringmajandusele, toetas parlament kavasad edendada vee taaskasutamist põllumajandusmaa niisutamiseks. Sarnaselt toetas ta kraanivee kvaliteedi parandamise kavasad, et vähendada plastpudelite kasutamist.

Oma [resolutsioonis ookeanide rahvusvahelise majandamise kohta](#) rõhutas parlament, et „säästva meremajanduse rajamine ning merekeskkonna koormuse vähendamine eeldab meetmeid kliimamuutuste, maismaal tekkiva prügi merre ja ookeani jõudmise ning merede saastamise ja eutrofeerumise piiramiseks, mereökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks, kaitsmiseks ja taastamiseks ning mereressursside säästvaks kasutamiseks“. Seda arvesse võttes nõudis parlament, et „komisjon toetaks rahvusvahelisi meetmeid merede elurikkuse kaitseks, eriti käimasolevatel läbirääkimistel uue õiguslikult siduva akti üle, mille eesmärk on merede elurikkuse kaitse ja säästev kasutamine riikide jurisdiktsiooni alt välja jäävatel aladel“, ning kutsus „komisjoni üles kavandama rangemaid õigusakte, et säilitada ja tagada merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse säästev kasutamine liikmesriikide jurisdiktsiooni alla kuuluvates piirkondades“.

Tina Ohliger
05/2019

